

پیل : ۱

جلد : ۲

پاشا کی

خالد

مدیرین: جمال سام

ناشری: تورکن پبلکی و سکی

آبدہ برجیقار

حزیران، ۱۳۳۰

بوصاییدہ

محمد امین

عرقمک تورکوسی

رضا توفیق

فلسفہ عمومیہ مدخل

لطیف

دار لغتون خارجندہ کی
علمی مؤسسہ لک

اوقتای قاآن

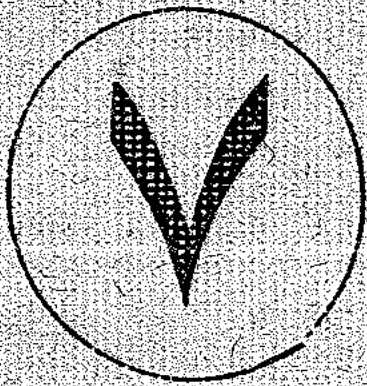
هندستاندہ تورکک (رسولی)

احمد ذکی ولیدی

ان خلدون نظرنده اسلام
حکومتلریک استقبالی

علی مختار

بر معادلہ اقتصادیه



فیئاتی: بش غروش

هندستانده توركلك

مسلمان تورك ايمپراطورلىرى

« ۲ »

[هايون شاه]

پدرينك وفاتندن سوكر ا هايون شاه هند ايمپراطورلنى تخت وتاجنه بحق وارث اولمشدى . كنديسنك اوچ قاردهشى واردى . برنجيسى كابل ، قندهار ، ياميان والى عموميسى « كامران ميرزا » ، ايكنجيسى « پرنس هندال » ، اوچنجيسى « پرنس ميرزا عسكرى » ايدى .

كامران ميرزا ، پدرينك راحتسز لغنى ايشيدير ايشيتمز اونى كورمك بهانه سيله معيتمدهكى بالمله قواى عسكريه ايله كابلدن هندستانه دوغرو عزيمته قرار ويرمش و هند حدودينه مواصلت ايتمه دن اول بابر شاهك وفاتنى خبر آلارق ، هندستانك حدود شماليه سنى تشكيل ايدن (پنجاب) ايلتنى ضبطه قالدشمشدى . بونى كورن هايون ، بوتشبتك يكي سلطنته مهم برضربه اولاجغنى تخمين ايتمش اولديغندن ، قاردهشى مسالمتكارانه بر صورتده واز كچيرمك ايچين (پنجاب) و (سند) ايلتلىرىنى اونك اولجه حكمران اولدينى ايلتله ضميمه اولارق بخش ايتدى . بوسياسى تدبير ايله هندستان آفتنك ئوكنى آليوردى . ديكر قارده شلرينك كوكللىرىنى ياپمش اولق واونلرى ده سلطنت داعيه سندن آليقويىق ايچين (سنبلى) ايلتنى والىلىكنى پرنس « هندال » . ويرمش و (ميوات) ايلتنه ده كوچوك قاردهشى اولان « ميرزا عسكرى » يى والى اولارق نصب ايتمشدى .

هايون كندى رضاسيله آلدن چيقارمش اولدينى مملكتلىرى هندستانك سائر ولايتلارنده مستقل ياشايان راجه لرك اولكه سيله تلافى ايتك ايسته دى . پدرينك عسكرىنى ده بويكى فتوحات ايچين كافى كورو يوردى . حال بوكه هايون بدايت سلطنتنده پك بويوك برخطا ايشله مشدى . ا هالىسى

داها جنكاور اولان اولكله كرى كندى قارده شلرينه ترك ايتمش اولديغندن ، ايلروده اونلردن قواي امداديه وعسكريه آلاماياجقدى . راجه لرله حربيه كيريشير كيريشمز ، وقتيله بابر شاه طرفندن مغلوب ايدىلش اولان افغان قوماندانلرى ، اولجه (دهلى) ده اجراي حكم ايدى «شاه ابراهيم لودى» نك طورونى ، «سلطان سكندر» ك مخدومى «محمود خان» ك اطرافقه طوپلانديلر . غصب ايدىلن حكومتنى استرداده تشويق ، كنديسنه هر دورلو معاونتده بولوناچقلىرىنى وعد ايتديلر . داخلى محاربه وفتوحات ايله مشغول اولان هايون شاهك باشنه مهم برغانله چيقدى . آز بر مدت ايچنده (جونپور) ولايتنى استيلا ايتديلر ، (چنار) قصبه سيله (بنارس) ده دوغرو عصيان قولى اوزاندى . (چنار) قصبه سينك حاكمى «شيرخان» نامنده برافغانلى ايدى . فرصتى غنيمت صايارق كنديسنى والى براقق شرطيله عاصيلرله بر معاهده عقد ايتدى وتسليم اولدى .

ديكر طرفدن افغانليرك قيام وعصيانى خبر آلان كجرات حاكمى «بهادر شاه» غصب ايدىلن اراضيسنى تكرار آله كچيرمك خولياسنه دوشمش ، اعلان عصيان ايتمشدى .

(چنار) حاكمى شيرخانك تاديى ايچين عسكر سوق ايتمش اولان هايون ، بهادر شاهك ده عصيانى خبر آلتجه ، عسكرى قوتلره قارشى ده احتياجنك آرتديغنى كوز ئوكنه كتيره رك شيرخان ايله محاربه دن واز كچدى . مومى اليهك اوغلى (قطب خان) ى بش بوزسوارى ايله برابر نردينه رهن المى صورتيه ايشى صلحه باغلادى . «بهادر شاه» قارشى قوتلى بر اوردو سوقنى بوصورتله تأمين ايتمش اولويوردى . ابتدا «بهادر» ك ياننه التجا ايدى «محمد زمان ميرزا» نك تسليمى طلب ايتكله ايشه باشلادى .

بو آدم سلطان حسين ميرزانك اوغلى وهايون شاهك اك ياقين اقربالردن ايدى ، كوزىنى هند ايمپراطورلغنه ديكمش اولديغندن ، هايون شاهى مغلوب ايتمك خولياسيله چغتاي امرا سيله برلشمش ، هند اوزرينه آقنلر ياقمق ايسته يوردى . «هايون شاه» اونى اتباعيله برابر (بيانه) قلعه سنده حبس ايتمشدى . ايشته محمد زمان بورادن محافظه سنه مأمور اولانلرى بر طاقم وعدلرله آلداتارق فرار ايتمش وهايونه قارشى عصيان ايدىن بهادر شاهه التحاق ايله مشدى .



سند ستانده تورک ایمیر اطور لری

همایون شاه

كجرات حكمدارى بوطلبه — مالوه ولايتنى ضبط ايدىدك كجراته الحاق ايتىش و برار، خاندیس، احمد تکر راجه لریله خفی بر معاهده یاپىش اولدیغندن — بر مستقبل هند حكمدارى غروریلله شدتلى بر جواب رد ویردى و مقاومتە حاضر لاندی .

« هایون شاه » ی — ۱۵۳۰ سنه مسیحیه سنك ۲۷ کانون اول تاریخده پدری وفات ایتىش ، کندیسى ارثاً واسحقاقاً هند تختنه صاحب اولمش بولونماسنه رغماً — سلطنتك اعلانی عقینده ایشته بویله بر چوق غائله لر قارشىلامش و نامتناهى بر حرب وجدال ساحه سنه آتمشدى .

بناءً علیه ابتدا پای تختی اولان (دهلی) شهرینی بوتون محتمل هجوملردن آمین و مصون بولوندورمق ایچین چاره دوشوندى . (حنا) نهرینك کنارنده « دین پناه » آدینی قویدینی پك متین بر قلعه بودوشونجه سنك محصولی اولدی . کندیلرینه اعتمادی اولان قوماندانلرینه قلعه و پایتختی ده امانت ایتدی . معیتده کی عسکرله (سارنك پور) ، دوغرو لیدی . بهادر شاهله حرب ایدىدك جکدی . بهادر شاه ایسه اوصیرالرده (چتور) قصبه سنی آلدی ایتىش ، عسکرینی اوراده تحشید ایلەمشدى . هرايکی قوت (مندسور) موقعنده قارشىلاشدیلر .

« بهادر » شاهك يالکز طوپلری و طوپچیلری « هایون » ك قوتنه تفوق ایدیوردی . چونكه اوردوسنده طوپچیلق ایدىدك لر ، پورتکیزدن وقتيله آلینان أسیرلر ، قوماندانلری ایسه « رومی خان » اسمنده استانبوللی بر ذات ایدی . « بهادر » بوندن چوق استفاده ایتدی . طوپلرینی یوکسك بر موقعه یرله شدیره دك هایونك عسکرینی طوپ منزله قادار جلبه چالیشیوردی . هایون شاهده بونی آکلادی . عسکرینی طوپ منزلندن اوزاقلاشدیرارق ، « بهادر » ك اوردوگاهنی حقیقی بر محاصره آلتیه آلمقله اکتفا ایتدی . محاصره دوام ایتدکجه ، بهادر شاهك مالزمه و ارزاقی توکنمکه باشلامشدى . نهایت فلاکتك یاقلاشدیغنی حس ایتدیکی بر کیجه یاریسی ، کیمسه یه سزدير مکسزین ، آك زیاده اعتماد کوستردیکی بعضی آداملر ایلە (مندو) قصبه سنك قلعه سنه التجا ایتدی . ایرته سی صباح ، حکمدارلرینك فرارندن خبردار اولان اوردوده غیر

منتظم بر صورتده داغيلمشاردى. « هايون شاه » تعقيب ايتدى. (مندو) يى محاصره آلتنه آلدى. بر كيجه هايونك عسكرلرني قلعهديوارندن يوقارى چيقارمغه تشويق ايتديكنى ايشيدەن « بهادرشاه »، يانە بوتون ثروتى، قيمتلى مجوهرلرني آلدى. قلعەنك صو يولندن فرار ايدەرك، هندستانك كجرات ايلتنە تابع (احمد آباد) قصبەسنە، صو كرا دە كز ساحلى بولنان (كمبايت) و داها صو كرا دە هايون شاهك تعقيباتندن قورتولايلىمك اميديله بر يلكنلە (ديو) آداسنە فرار ايتدى. حياتى قورتولمش، فقط بوتون اميدلرى محو اولمشدى. « هايون » بو موفقيتنى بهادرلە متفقاً عصيان ايدەن اھالينك ايلرى كلنلرني دە قيليچدن كچيرەرك كجراتك مقرر حكومتى اولان (جانپانير)، دوغرو يورومكلە، اتمام ايتدى.

بو قصبەنك بر طرفى اورمانلرلە بيتيشيك اولديغندن، اھالى قلعەيى تحكيم ايتمشلر و هايونە تسليم اولمق ايستەمەمشلردى. هايون قصبەيى بر مدت محاصره ايتدى. اورمانلردن قلعە ايچندە كيلرە يتيشديريلن اُزراقى منعە مقتدر اولاماياجغنى آكلانجە، بر كيجه قلعەيى بر طرفدن بومباردمان ايتديردى، ديكر طرفدن اوچ يوز عسكرلە قلعەنك ديوارلرينە ايرى چيويلر چاقديرارق، يوقارى يە طيرمانمق ايچين صنمى بر مرديوەن وجودە كتيردى. بوندن صو كرا اوافق بر هجوم قلعەيى آچديرمق ايچين كافى كلشدى. عسكرينى ايچرى يە آلدى. كنديسنە دخالت ايدەن اختيار خان ايلە اقرباسى مستثنا اولمق اوزرە بوتون كجرات عسكرينى قيليچدن كچيرەرك، اُله كچيرديكى اُموال و غنائمى عسكرلرينە تقسيم ايتدى.

آدايە فرار ايدەن بهادرشاه كندى قوماندانلردن اولان « عماد الملك » ي احمد آباد قصبەسنە كوندەرەرك طالغنى تكررار صينامق ايستەدى. فقط ينە هزيمتلە نتيجه لەندى. بوندن صو كرا « هايون »، « ميرزا عسكرى » يە احمد آبادك اداره سنى ترك ايدەرك، كجراتك فتحنە تشبث ايتدى. استيلا ايتديكى يرلرى چغتاي بككرينە ترك ايدەرك (برهانپور)، دوغرو ولدى. فقط ميرزا عسكرى ايلە شيرخانك تكررار عصيان ايتدكلرني بو صيرادە خبر آلارق اشغال ايتمش اولدقلىرى (اكرە) قصبەسنە دونمكە مجبور اولدى.

هایون شاهه قارشى ، هندستان تحت وتاجنى آلدە ايتمك ايچين چيرپينان
ئوز قارده شلريله ، اولجه آتالرى هندده سلطنت سورمش اولان افغان شهزاده لرى
يېتىدە اتفاق حاصل اولاماديغندن ، هندستانك هر طرفده عضيان واختلال آتشلرى
آله ولتمكه باشلامشدى . بو آتشى كوروكله مكدن خالى قالمايان هندو راجه لرده
مستقل اراضى واولكه لرندە هايون شاهك عليهنده دولاب چويريورلردى .
هايونك پدرى و هندستانك ايلك فاتحى مرحوم بابر شاه ، مجبول بولنديغى
بويوكلكى دائىما قيليجنه سرفرو ايدەنلرى عفو ايتمكه كوسترەرك تاريخ
نقطه نظرندن پك بويوك خطا ايتمشدى . وقتيله صوك درجه ضعف و انحلاله
اوغرايان راجه لرله هندستان امراسنى و آللرندن سلطنتلرني آلدىغى افغان
شهزاده لرني آز انسانى فقط پك معقول برتديره تابع طوتسه يدى ، وفاتندن
صوكرا هندستان تاجنه — كندى اوغلنه قارشى — بوقادار آلر قالمازدى .
كورولويوركه ، بابر شاه متميز اولديغى دها ايله برابر ، سياست و اداره
خصوصنده آز چوق ضعيف دامارلره مالكدى .

هایون شاه ، پدرينك وفاتندن صوكرا برهفته اولسون راحت يوزى
كورمه دى . متهمدى صورتده سلطنتك ، حتى حياتك دوشمانلريله چارپيشمغه
محكوم اولمشدى . طالعك يارديمسرلغى كوندن كونه هايونك قارشيسنه ، هيچ
اوممادىغى ، خاطر و خياله كتيرمه ديكي آداملرى دوشمان ديه چيقاردى .

هندستانده بر آتارشى باشلادى . آك سوديكي قوماندانلرينك غير منتظر
ئولوملرى زاواللى ايمپراطورك فلاكتنى تضعيف ايدىيوردى .

جسارت وشجاعته پك چوق كووه نديكي « سردار سلطان جنيد برلاس » ك
يركيجه آنسزين قلب علتندن وفات ايمه سى ، هايونك فلاكتنى اتمام
ايتدى . كدرندن ياتاقلره دوشمشدى .

هندستان حدودىنى افغانليلرك هجوملرينه قارشى وار قوتيله محافظه ايدەن
بوجسور قوماندانك وفاتندن صوكرا ، يرىنى طوتاجق ميدان اريده قالماديغندن
افغانستانده بولونان هايونك اورتانجه قارداشك هجومى طبعيله قولايلاشدى .
هایون آلتى هفته قادار خسته ياتاغنده قالدى . آزجق اكتساب عافيت

ايدەر ايتمز ، تکرار آياغه قالقارق ، دوشمانلریله ووروشمغه دوام ایتش ایسه ده ، بالاخره حیاتی ده تهلهکده کورونجه خصملرینک هجوم و تخریباتندن بر درجه آزاده قالان (بنغاله) آیالتنه عائله و معیتله شتاب ایتک ایسته مشدی . فقط او اثناده شدتله یاغان هندستان یاغورلری اورتالغی چامور دریاسنه چویردیکندن ، هایون شاه عسکرینی کوجلکله (غانج) نهرینه کوتوردی . بوسفر نهرک اوبر یاقاسنه کچمک ایچین کوپروسزک فلا کتنه معروض قالدی . ائک نهایت حیوانلریله کچمکه قرار ویره رک اولا کنديسی آتی سوردی . بر اوردو اونی تعقیب ایتدی . فقط پک آز کچمشدی ، (بهار) و (ویتنا) داغلرندن جوشوب کلن چیاغین برسیلک عقورصولتلری هسکرینی برر بر بوغدی . یالکز کنديسی قورتولدی . غانجک ثوته سنده فلاکتله مشبوع امیدى ، تختى ، حتى حیاتی محو اولمش بر حکمدار قالمشدى .

بنغاله یه بر سرسری کیی کیردی . کنديسنى طانیتدی . اوکا امید ویردیله ، چوق کچمه دن یکی ، ذی حیات بر اوردو قاینادی . ابتدا بنغاله یی تورکلردن ایلری کلنله ترک ایتدی . وصوکر اوسطی هنده قوشدی . چونکه فلاکت زماننده افغانستانده کی قارده شی « کامران میرزا » میدانی بوش بولمش ، هندستانه یورووش ایدەر رک دهلی و آکره یی ضبط ایتمش و متماقبا باشنه تاج قویارق کنديسنى شاه اعلان آیله مشدی . افغان شهزاده لرندن « شیرخان » ده کنديسینه سلطان دیدیر یوردی . هندستان بر طائفه ملوک ایله دولمش ، متغلبه نك احتراصلرینه واسع بر زمین اولمشدی . بر آراق ، هایون قارده شلرینه غلبه چالمش و اونلری ثولدوریر مکدن صرف نظر ایدوب بالجمله خطالرینی باغیشلامشدی . چوق کچمه دن ، نانکورلک ایتدیله ، یمینلرینی چیکنه یه ک لاهوره هجوم واورای مقرر حکومت اتخاذا ایله دیله . افغانلی « شیرشاه » بنغاله یی ضبط ایتدی ، یرلی راجه لرک ثروتلریله بالجمله مجوهرلرینی غصب ایدەر رک عسکرینی چوخلتدی و هندستانک سائر آیالتلرینی ضبطه قالدیشدی . « هایون » ک مقابله سی قارده شلرینک اهانتا دوشمانه التحاقلریله عقیم قالدی . بومحاربه ده هایون ، حیاتی (سند) حکمدارینه التجا ایدەر رک قورتار ایلدی . تائل اولدینی امداد و معاونت سایه سنده هایون شاه (أچه) طریقله (سپهوان) کیتدی .

دوشمانلرى تكرر هر طرفدن احاطه و محاصره ايتديلر . محاصره ايچنده قالان هايون شاهك اوردوسى قحط ايچنده كندى حيوانلرينك اتيله كچينمك مجبوريتنده قالديلر . بوفلاكت اوزرينه هايونك ديكر بردوشمانى « حسين ارغون ميرزا » عمجه زادهسى « يادكار ميرزا » ايله متفقاً هايون اوزرينه هجوم ايتديلر . هايونك عسكرى هم قحطدن ، همده قارشيلرينه يكيدين چيقان خصمك كين وانتقامندن قورتولمق اميديله ولى نعمتلرينى يالكىز براقارق داغيديلر . تك باشنه قالان پادشاه ئوتهيه برىيه فرار ايدىن توركلرى بر (چاپار) - چغتاي توركجهسندى بولكله پوسته جى و خبر و مكتوب كوتورهن كيمسهيه اطلاق اولونور . - جى واسطه سيله اطرافنه طويلايوب ، (ماروار) و (مالدو) راجه سنه التجا ايتدى . راجه نك حدودينه وارنجهيه قادار هايون اوزون بر يولچىلىق اختيار ايتمش وكونلرجه صوسىز ، ايسىز چوللردن كچمشدى . فقط راجه ، پادشاهك دوشمانلرينى قوتلى كوردىكندن ، هايونى ياننه سوقمادى . بىچاره ايمپراطور بودقمه (سند) طريقيله (اوكت) ولايته كچدى . فلاكت اثناسنده مشاراليهك بوتون عائله سى ده برابرندى بولونويوردى . زاواللىلر ئوكلرنده اوجى بوجاغى اولمايان برچول وارقالرنده مالدو عسكركلى كىجه ، كوندوز ، آج ، صوسىز ايلريله ديلر . بالجمله حيوانلرى تلف اولمشدى . هايون اك صوكرا ارقالرندن يتيشن پت پرست عسكركلرينه قارشى يكرمى ضابطيله ارككجه سنه ميدانه آتيلدى . قوماندانلرينى قتل ايتدى . عسكركلى فراره باشلاديلر . براقدقلى برچوق استر ، باركىر دوه احتياجلارنى تهوينه يارادى . بو توكنمز يولچىلىق اثناسنده صوسىزلقدن پادشاهك معيتنده كىلر چيلديروب ئولمىلردى . بويلاهه كونلر كچدى . و بالاخره پادشاه كندى اوكى والده سنه دخالته مجبور اولدى . اوكى والده سى آلندن كلديكى قادار توجه و احترام كوستردى . هايون ، والده سنك قصرنده بر آزاراحت يوزى كورمشدى . بر كون سرايك جاريه لرى ايچنده « حميده » نامنده كوزهل ، طومبول بر قىزى كوره رك كيم اولديغنى صورتى . هايونك قارده شى « هندال ميرزا » نك معلمك قىزى اولديغنى آكلادقدن صوكرا اوكى والده سنك رضايله تأهل ايتدى .

آرادن چوق كچمكسزین دنیایه برأركك چوجوغی كلدی. بوسرده پادشاه امركوت راجه سنی زیارته كیتمشدی. ۱۵۴۲ افرنجی سنه سنده دوغان بوچوجوغك آدینی هایون شاه « اكبر » قویدی. روایتیه نظرأ پادشاه بو مژده نی آلدینی زمان یاننده بر چیقین مسكدن باشقا بر شی یوقدی. چیقینی بیجاغك اوجیله یرتمش، بر قسمنی معیتیه طاغیتدقن صوكر اكریسنی مژده نی ویرهن ذاته ویره رك: « اللهم، بوچوجوغك اسمنی، شهرتی مسك قوقوسی کیبی هندستانه، دنیاك هر طرفه نشر ایت. » دعاسنی ایتمشدی. بوندن صوكر اهایون پك آز عسكریله تكرار بر حربه كیریشمك ایسته دی. فقط بونی ده هزیمتله نتیجه له. ندرمك ایچین « شیخ علی » و « منعم خان » نامنده کی قوماندانلرینك ثلومی بر سبب اولدی. كندیسندن اولجه یوز چویرمش اولان « بایرام خان » هایونه بومغلوبیت صیراسنده التجا أیله مش وقصورلرینك عفونی رجا ایتمشدی. فقط هر شیئرغمأ ایكنجی هندایمپراطورینك طالعی همان هر کون بر آز داهاسونو یوردی. چونكه كندیسنی دشمنلری هر یرده مغلوب ایتشلردی؛ سلطنت مدعیلرینك ألنه كچمه یین بر تك اولكه سی بیله قالماش ایدی. آرتق فلاكتله باش باشه كلدیكنی كندیسی ده آكلایان پادشاه معیتیه برابر افغانستان و سمرقند طریقیه ایرانك مشهد شهرینه واورادن ده (قزوین) ه دوغرو كیده رك ایشی تصادفك سوقنه تركه قرار ویردی.

او اثناده ایران شاهلق مقامنی اشغال ایدن صفویه خاندانك ایكنجی حكمداری « شاه طهماسب » ایسه بو هندایمپراطورینه قارشى تعریفه صیغمازدرجه ده آثار توجه و مهماننوازی كوستردی. هایونك بالجمله امرلرینه امتثال و آرزو-لرینی اجرا ایچین عموم ایران والیلرینه تكرار تكرار تحریرات كونده ره رك هایونی جدا كندی التفاتنه منتدار أیله مشدی.

وقایع سیاسییه یی تعقیب ایدن کیسه لرجه، هایونك بو ضرورتی اختیارى آشكار ایدی.

كندیسنی قارشیلایان ایران رجالی فلاكت و مشقتلرینی اونوتدوراجق وسیله لر آرادیلر. و هایونك اوصیراده یایلایه چیقان « شاه طهماسب » ه كوندردیكى

سفیری ده پك بویوك التفاتلر كوردی . « بایرام خان » بر دعوتنامه ایله عودت ایتشدی . هایون اجابت ایتدی . و ایران شاهى طرفدن کنديسنه لایق بر حسن قبول كوردی . بو ملاقات كندی تختی استرداد ایچین ده بر یولدی . عجم و اوروپا مورخلری بو ملاقاتك هایون اوزرنده براقدينی ایزلری شیعیلكی بالرضا قبول ایتدی دییه جك قادار مبالغه لی بر صورتده تصویر ایتدیله . حالبوکه هند مورخلرینك ادعای دها معقول ایدی . چونکه ابدی بر معاهده دن بحث ایدیورلردی .

هایون ، ایرانده بولوندينی مدت اثناسنده هندستان حکمدارلنی تمامیه افغان شهزاده لرندن اولان (شیرشاه) ه انتقال ایتشدر . بونلرك اولادلرینه بوخاندانك بویوك آنالرینك آدی (سور) اولدينی جهتله (سوری) دینیلیر . بونلر ۱۵۴۰ سنه سندن اعتبارآ ۱۵۵۶ سنه افرنجیسنك نهایتنه قادار اون آلتی سنه اجرای سلطنته موفق اولابیلدکلرندن « شیرشاه » ، « سلیم شاه » ، « محمد شاه عدلی » نامنده آنجاك اوچ پادشاهلری کله بیلیمشدر .

هند مورخلری ، مذکور عالیه دن یتیشن برنجی حکمدار « شیرشاه » ی نانکور ، غدار ، خائن و دسیسه جی اولارق قید ایتشلر سده ، آوروپا مورخلری بو ادعانك عکسنی التزام ایدهرک مشار الیهك صوك درجه ذکا صاحبی اولدينی و اوافق بر مأموریتدن درایتی سایه سنده قوماندانلغه ، والیکه ترفع ایده ایده ، اک صوکر حکمدارلق درجه سنی احراز ایتش بر داهی بولوندينی سویلرلر . « سلیم شاه » ك عادل و عمرانی سوه بر ذات اولدينك فقر او سیاحین ایچین یاپیردینغی منتظم شوسه لر ، قوناقلر ، خانلر شاهدی اولدينغه و بذل و بخشیدشه أمثال سز بولوندينغه ، عدلینك ده صوك درجه شهوت پرست ، تنبرور و جاهل یا شادیغه عینی مورخلر قائلدرلر .

اک صوکر شاه طهماسب ، هایون ایله (قندهار) ی ایرانه — ایلریده — ترك ایتك شرطیه خفی بر معاهده عقد ایتش ، معیتنه ، ایرانك شجاعته معروف (سیستان) عسکرلرندن اون ایکی بیك آتلی ویرهرك افغانستانه [۱]

[۱] ایرانده کی سلاطین صفویه منفعت سیاسیه لرینی تأمین ایچین شیعیلكی زیاده سیله ترویج ایتشلردر . و بو پروپاگاندا نتیجه سنده تورک و ایرانیلر آراسنده دائمی محاربات

کونده رمشدی . ایرانده قالدینی مدت آناسنده قزلباشلارله الفتده بولونان هایونه ، قزلباش عسکرلری ده جاندن معاونت ایتمکده قصور ایتمه دیلر . اولاً (قندهار) ی و متعاقباً افغانستانه تابع و هایونک قارده شلری آئنده بولونان دیگر ممالکی آجدیلر . هایون شاه (قندهار) ی ایران دولته ترک ایتدی .

هایون شاهه ترفیق ایدیلن ایران عساکرینک قوماندانلخی ، ایرانک قاجار قبیله سینه منسوب « بوداغ » خانک عهده سنده تقرر ایتش ایدی . هایون افغانستانی کاملاً فتح ایدوب عائله سیله سکر یاشنده کی اُرکک اولادی (اکبر) ه قاووشدقدن صوکره ، بوداغ خانک یکتیک و خدماتنه مکافاة کنديسنه برچيفت مرصع آبوله تله بر مرصع باشلق بخش واحسان ایتدی . مذکور هديه لرك قيمتني بعضی مورخلر بر میلیون لیرا تخمین ایتشلردر که ، هایون شاهک سخا و سخا حشک یوکسکلکنی کوستره بیلیر . هایون ، بدخشان اولکه سنی (سلیمان میرزا) دن ، عزنین آیالتنی هندال میرزادن ، قندهار ایله سائر افغانستان ولایاتنی میرزا عسکری دن استرداد ایتدیکی کیبی بلخ شهرینی ده اوزبک بکلرندن کری آلاق ۱۵۴۵ سنه مسیحیه سنده افغانستان صاییسز بر قوه عسکریه و دبده و احتشامله قزلباش قوماندانلرینی افغانستان حدودندن کچروب یکیدن هندستان اوزرینه یورووش ایتدی . افغانستانه کندی معیتی اُرکانندن والیر و بکلر تعین ایتش و جمله سینه والی عمومی اولق اوزره ، فلاکت زمانلرنده کنديسنه صوک درجه یارو یاورلک ایدن بایرام خانی نصب ایله مشدی .

پادشاهه اولجه خیانت و عصیان ایدن « کامران میرزا » ایله اوکا بکزه ر اکابر و اعیان ، هایونک قاهرانه حاضر لقلرینی کورونجه ، جمله می اظهار

بربرینی ولی ایتشدر . بکونکی منورنسل اتحاد اسلامه اک برنجی ضربه اولان بو افتراقی تنقید ایتمکده در . فی الحقیقه بواعترافی ایجاب ایدن آجی حقیقتلردن برینی تشکیل ایدره . بر علامت فارقه اولق اوزره صفویلر عسکرلرینه قیرمیزی رنگلی کلاه و یاخود صاریق کیدیردکلری جهته مورخلر اولری قزلباش نامیله یاد ایتشلردر . علامت مذکور ، شیعیلک مروجلری طرفندن وجوده کتیریلش اولدیغندن ، اوکوندن بو آنه قدار (قزلباش) کله سی ده شیعیلره علم اولق اوزره ذکر ایدیلیور که ، اساس اعتباریله دوغرو ده کلدر .

اطاعت ايتديلر . هايونده لطفنى و عاطفتنى اُسيركه مەدى . او صيراده برأمرنامه عمومي اصداريله سياسي مجرملرك بالجملة قباحتلرينى عفو و هندستانده كى رؤسا و أكابر كنديسنه التجا و دخالت ايتمه لرى اُسبابنى تهيه ايله دى .

هايونك قارده شلرى اولوب ، كنديسنه تعريف قبول ايتمز درجه ده دفعاتله خيانتلر ايدەن هندال و ميرزا عسكرى دخى ياشلى تيزه لرى واسطه سيله پادشاهه عرض دخالت و انقياد ايتمك صورتيله مظهر عفو و التفات شەريارى اولديلر . ميرزا عسكرى كعبه يه كيتمك ايسته دى . فقط يولده وفات ايتدى . پادشاه (كشمير) و (نيلاب) ولايتلريله (پنجاب) ايلاتنى ده ضبط ايتدى . اوصيراده هندستانده محمد شاه عدلىك مظالم و تعدياتندن بيزار اولان هندستان ايلرى كلنلرى كيزليجه مکتوبلر كوندەرك بر آن اول مغضوب سلطنتى استرداده دعوت ايدىيورلردى . هر دورلو معاونتده بولونا جقلرينى تأمين ايتمه لرى اوزرينه ، پادشاه ، سردارلرينى ئوكدن هر طرفه سوق ايتدى ؛ و متعاقباً اوردوسيله برابر كنديسى ده دهلى يه مواصلت ايدەرك « سور » خانداتى محو ايتمك صورتيله هندستان تاج و تختنى تكرر اله كچيردى . سلطنتى اُله ايدەن پادشاه يكي و كورولمه مش بر عدالت و رفاه دورەسى آچدى . تخريبه اوغرايان قلعه لرله ، يوللرى ، كوپرولرى يكيىدن ياپىردى . محاربەلر اُثناسنده كنديسنه صداقت و فداكارلىق ابراز ايدەنلرى تلطف و هر قوماندانه بر مالكانه وىردى . مکتبلر ياپىردى . سبيلاخانه لر ، تكيه لر ، خسته خانه لر ، يتيم خانه لر آچدى . فقرايه اُليسه ، ييه جك ، پارا داغيتدى . قاپيسنى ، خلقك مستدعيات و استرحاماتنه قارشو آچيق طوتىيورلردى . پاى تخت اولان دهلى يى فوق العاده بر صورتده اعمار ايدەرك متعدد سرايلر انشا ايله دى . داغلردن ، پيكارلردن قصبه لره لىذ و طاتلى صو اساله ايتمك صورتيله اُهالينك خير دعالرينى قازاندى . علمايى سراينه جلب ايدەرك جمله سنك ثنا و ستايشلرينه مظهر اولدى . پدى طرفدن و قتيله اداره مملكت خصوصنده تنظيم اولونان قانونلرله نظاماتى يكي باشدن تعديل و تعميم ايله دى . مأمورين انضباطيه ايله قواى عسكريه سنى هندستانك بالجملة ايلات و ولاياتنه تقسيم ايدەرك ، حدودلرينك تحكيم و ترصينه صوك

درجه چالیشدی . ایران شاهيله مناسبات حسنه وصمیمیهده بولونمق اوزره نردینه دائمی وموظف بر ایلچی تعیین ایتدی .

هندستانده کی شیعیلرک کولکلرینی یایمق ایچین هر ولایتده کندیلرینه امتیازات مذهبییه بخش ایتدی ، حضرت حسینک ماتمنی اجرا ایتک ایچین (حسینیه) نامیله تکیه لر انشا ایتدیردی ، تخصیصات باغلاتدی . ایلری کلنلرینی معیته آلوب مملکت اموری حقنده رأیلرینی آلیردی .

هایونک بویوک وقاریشیق برماضیدن صوکره سورمهکه باشلادیغی بو آسایش ورفاه حیاتی چوق دوام ایتهدی . فجیع بر قضا هرشیئی بیتیردی . برکون ، دهلی قلعه سنک دیوارینه یاقین بریرده اوطورورکن پادشاه اذان سسنی دویمشدی . نماز قیلمق ایچین قالمغه حاضر لانیرکن آلنی اوزاتدیغی دینکهه برابر یووارلاندی . شاعرک « هایون پادشاه ازبام افتاد » مصراعیله کوسترمک ایسته دیکی ۹۶۳ سنه سی ربیع الاولنک یدنجی صالی کونی متمادی بر احتراض فیرطیناسی ایچنده چیرپنمش بویوک برروحک تسلیم تاریخی اولدی .

هایونه شاهک انهره واطواری

مشارالیه ، کولر یوزلی ایدی وانتقامی سومزردی . عفو کینه ترجیح آیلردی . آلی آچیق اولدیغندن ، بذل و بخشیشی چوق سوهردی . فلاکتی اثناسنده برکون بر فقیره ویره جک برشی بولامادیغندن کورکنی صویونمشدی .

عیش و طربی ، موسیقی ، مباحثات و مناظرات علمییه یی چوق سوهردی . علمایی ، شاعرلری ، ریاضیونی حضورینه چاغیریر ومذاکره لرینی دیکله مکدن متلذذ اولوردی .

حرمسراینده بولونان خانملرک تربیه لرینه پک زیاده دوشکون ایدی . اونلره کوزل ضرب مثلر ، شعرلر ، منظومه لر از برله تديره رک حسن و آنلرینی تتویج ایدهردی . قادینلرله — قدح پیماولدیغی آنلرده — مشاعره یی پک سوهردی . جوهر طاقینمغی ، آبی آلیسه کییمکی ، سوس وتووالت یایمغی ده لوازم نظافت وزینت بیلیردی . باباسی ، کوچوکلکنده هایونی زیاده سیله سودیکندن ،

قولاقلىرىنى دەلدېروب ، كوپە كچىرەمشدى . مشارالېك قولاقلىرىنى كوپەلر ،
يىكپارە زىروددن اولوب قىمتلىرى آللى بىك لىرا تخمین ایدىلىشى .

برسیاست تعقیبی خصوصندە ، یكى پادشاهلىقى اثناسندە بر آزاھال كوسترمش
ایسەدە ، فلا كته اوغرادقن صوكر ، تجربەسى فوق العادە آرتشم در .

آسایش زمانلرنندە ، یمك ایچمكى ، كشت و كذارى ، عیش و استراحتى
ھې منتظم بر پروغرام داخلندە اجرا آیلردى . كوچ و یورویش زمانلرنندە
ایسە انتظام آرامازدى .

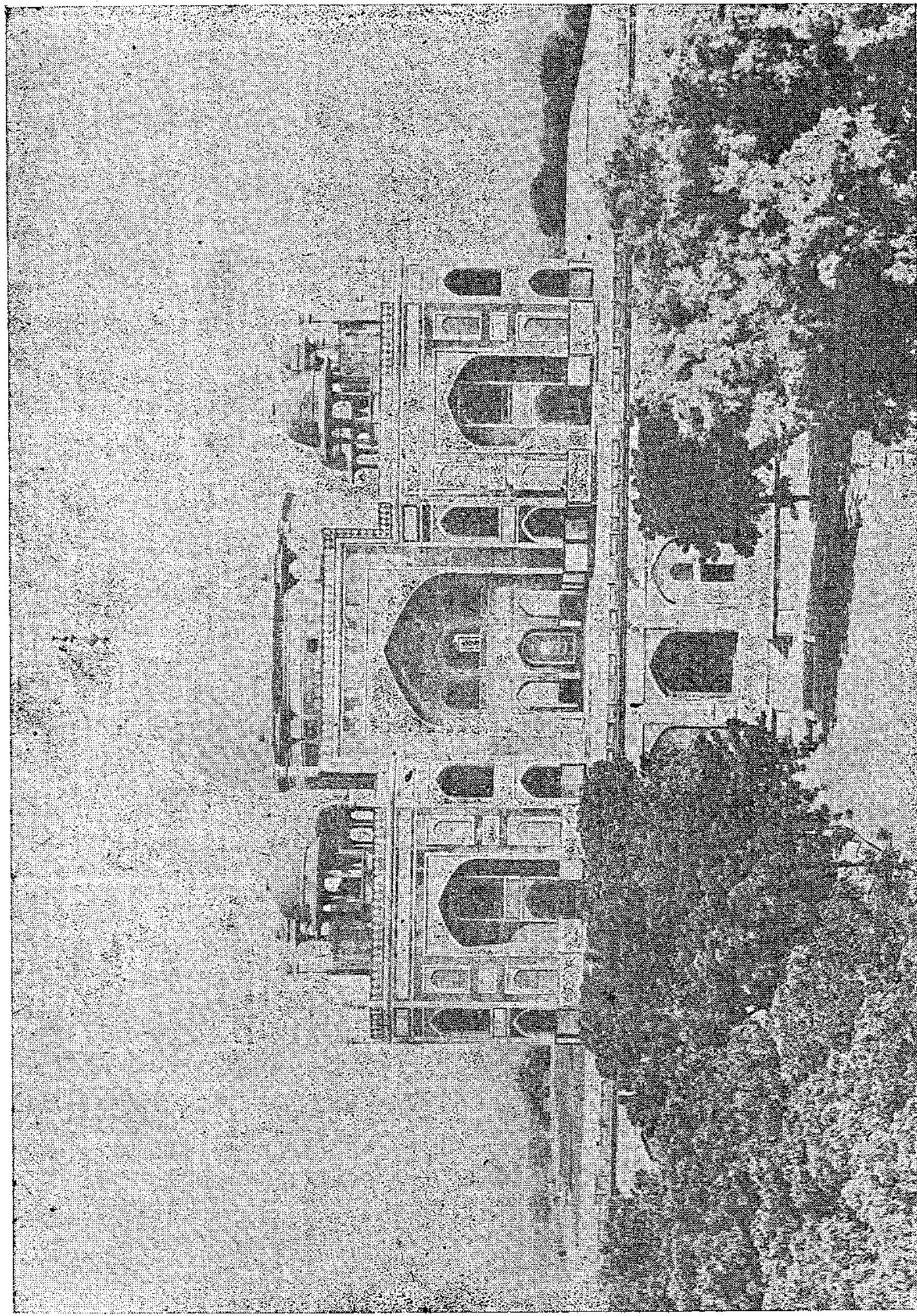
ھایون بك زیادە متواضع ایدی . كبرى آنجاك كندى درجە اصلندە بولونانلر
ایچین صاقلار ایدی . مزیتسز بر آداملە چوق كوروشمزدى . مجلسى دائما
علما ایلە درلو بولونور ایدی . بیلەدیكى ئوكرە نمكدن صیقلمازدى .
أك ابي منظومەلری ازبر اوقور ، اكثریا قونوشدىنى صیرادە سوزلرنى
آیت ، حدیث ، ضرب مثل وشعرلرایلە توشیح ایدەردى . اونك أك زیادە تقدیر
ایتدیكى شی بداهة شعر سويلەمك ایدی . كندیسنە كوزل بر شعر تقدیم ایدەن هر
شاعرك آغزینى اینجى ایلە دولدورور ، كورك وشاللر كیدیریردى . آداب معاشرە
بك حرمتكاردى . چوق دىكلر ، آرسوینردى . مدت حیاتندە یاواش قونوشدیغە
تصادف ایدیلەمشدى .

ھایون ریاضیات ایلە علم نجومە خصوصى بر اهمیت ویرمش ایدی . سیارە
نامنە قصرندە یدی كوشك انشا ایتدیرمشدى . بونلرك آیری آیری كونلری
واردى . مثلاً ھایون جمعه ایرتەسى كونلرنى (زخل) كوشكندە كچیریر ؛
یوم مذ كورده رؤسای روحانیەبى ، أملاك صاحبلىرى ، منجملىرى ، ریاضیونى ،
چىفتلك اصحابى ، تجارى حضورینە قبول ایدەردى .

بازار كونلری (كونس) كوشكندە اوطورور ؛ راجەلری ، نوابلری ،
شہزادەلری ، والىلری ، علما و ادبایى حضورینە آیلردى .

بازار ایرتەسى كونلری دە (آى) كوشكە كیدەر ؛ سفیرلری ، ایلچیلری ،
سیاحلری ، طبایى قبول ایدەردى .

صالى كونلری (مریخ) كوشكندە كچردى ؛ اوكون دە حضورینە
سردارلری ، قوماندانلری ، بویوك ضابطلری ، پهلوانلری آیلردى .



» ہمایون شاہ « لک دھلی شہری خار جندہ کی مزار دی

چهارشنبه کونلری (مشری) قصرینه حصرایدیلشدی؛ معلملر، وزراء، وکلا، مشهور عالم وادیبلر، محررلر، دولت مستشارلری اوکون حضوره چیقاردی. پنجشنبه کونلرنده ده حرم دائره سنده کی (عطارد) کوشکنه کچر؛ واطرافه زراعی، صرافلرله مقتصدلری، اجزاجیلری، حکمای، خصوصی آداملرینی، مصاحبلرینی طویلاردی.

جمعه کونلری (زهره) نامه یاپیلان مزین، محشم قصرده یالکز ذوق و طاعتله مشغول اولوردی. جمعه کونلری ئوکلویه قادار دعا و نیاز ئوکلهدن صوکر ذوق و ساز ساعتلی باشلاردی.

حرم دائره سنده کی زوجهلری، جاریهلری، قادین چالغیجیلری، رقاصهلر اطرافه طویلانیر... عیش و غرام باشلاردی.

هایون شاه عینی زمانده غایت متعصب ایدی. اللهمک اسمنی آبدستسز آغزینه آلمازدی.

صدراعظمی اولان «بایرام خان» شیعی مذهبنده ولی نعمته، صوکر درجه ده صادق برذات ایدی. پادشاهک ده اکصیمی سوکیلیرندن بری ایدی. وکلاسی اپچنده پک تکلیفسزجه حرم دائره سنه کیدوب کوروشن یالکز بوذات اولایلمشدی.

هایونک شیعیلکه اتهامی بایرام خان قارشی اظهار ایتدیکی بو محبتدن دوغمشدی. حالبوکه هایونک وزیرینه محبت و مودتی آ بجاق کندیسنه فلاکت کونلرنده کورسترمش اولدیغی صداقتک بر قارشیلغی ایدی. هایون شاه شیعی ده کلدی. کندیسی هر علمه آزچوق واقف ایدی، غایت کوزهل شعرلرده سویلردی. بداهه سویلدیکی ابیاتک بویوک بر قسمی شیمدی یه قادار هندستان شعراسی آراسنده بیله زبازددر. حیاتنک یکریمی بش سنه سی محاربات و مجادلات ایله، متباقیسی صباوت و حکمدارلقله کچمش و وفاتندن صوکر (دهلی) نک خارجنده کندیسی ایچین یاپدیردیغی محشم تر به سنه دفن ایدیلشدر.

اوقتای قانه

